فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در
مدیریت و حسابداری
سال نهم، شماره ۹۶، بهار ۱۴۰۴، ص ۱۵۴۵-۱۵۲۶

Journal of New Research Approaches
in Management and Accounting
ISSN: 2588-4573
http://www.majournal.ir

تاثیر مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب با توجه به نقش تعدیلگر تنوع جنسیتی هیات مدیره

علی محمد رحیمی [۱]
رضا تقوی *[۲]
سید رسول معصومی [۳]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۰/۰۵ تاریخ چاپ: ۱۴۰۴/۰۲/۲۰

چکیده

مسئولیت اجتماعی شرکتی مجموعه وظایف و تعهداتی است که شرکت بایستی در جهت حفظ، مراقبت و کمک به جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند، انجام دهد. مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در پیوند با مسئولیت شرکت در برابر جامعه، انسان‌ها، و محیطی است که شرکت در آن فعالیت می‌کند و این مسئولیت از جستارهای اقتصادی و مالی فراتر می‌رود. تقلب همان دستکاری هوشمندانه صورتهای مالی توسط مدیریت شرکت است که گمراهی سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان را در پی دارد. تنوع جنسیتی در سازمان‌ها امروزه یکی از محبوب‌ترین ابزارهای سیاست‌گذاری در هیئت‌مدیره‌های بزرگ به شمار می‌روند که قادرند مبحث برابری جنسیتی در محل کار را قوت ببخشند. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب با توجه به نقش تعدیلگر تنوع جنسیتی هیات مدیره می باشد. جامعه آماری تحقیق حاضر را کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تشکیل می‌دهند که طی سال های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ در بورس فعالیت داشته اند. جهت تعیین حجم نمونه مناسب از این جامعه، از روش حذف سیستماتیک و اعمال محدودیت های نمونه گیری ۱۱۰ شرکت انتخاب شده اند. همچنین کلیه مراحل در نرم افزار ایویوز *EViews* با آزمون رگرسیون لوجیت انجام گرفته است. در نهایت نتایج نشان داد که مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب تاثیر داردوهمچنین تنوع جنسیت هیات مدیره براحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

واژگان کلیدی

تنوع جنسیتی هیات مدیره ، تقلب ،مسئولیت اجتماعی،رگرسیون.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت، واحد جویبار، دانشگاه آزاد اسلامی، جویبار، ایران. alimohammadr2411@gmail.com

۲. استادیارگروه حسابداری و مدیریت، واحد جویبار، دانشگاه آزاد اسلامی، جویبار، ایران. (نویسنده مسئول: reza_taghavi_56@yahoo.com)

۳. استادیارگروه حسابداری و مدیریت ، واحد جویبار، دانشگاه آزاد اسلامی، جویبار، ایران. Masoumirasool@gmail.com

۱. مقدمه

استفاده کنندگان گزارشهای مالی شامل طیف وسیعی از افراد جامعه نظیر تامین کنندگان مالی شرکتها، سهامداران سرمایه گذاران کارکنان و مدیریت شرکت هستند. مهم ترین ابزار اتخاذ تصمیمات ،اقتصادی گزارشهای مالی و ارقام مندرج در آنها است و لازمه صحت این تصمیم گیری ها صحت و کیفیت و عاری بودن از تقلب این گزارشها است. (ون ونان و همکاران[1]،۲۰۱۸).بزرگترین منبع اطلاعاتی سهامداران سرمایه گذاران بالقوه و تامین کنندگان منابع شرکتها برای تصمیم گیریهای آتی اقتصادی صورتهای مالی شرکتها است لذا برای حمایت از سهامداران و سایر ذینفعان و جلوگیری از زیانهای آتی میبایست به عواملی که موجب کاهش یا افزایش کیفیت اطلاعات میشوند توجه ویژه داشت. تقلب صورتهای مالی یکی از عواملی است که منجر به کاهش قابلیت اعتماد صورتهای مالی افزایش ریسک و کاهش اعتماد سرمایه گذاران شده و اعتبار حرفه حسابداری را زیر سوال میبرد(ون ونان و همکاران،۲۰۱۸).

تقلب همان دستکاری هوشمندانه صورتهای مالی توسط مدیریت شرکت است که گمراهی سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان را در پی دارد. گزارشگری مالی متقلبانه به معنای تحریف یا حذف اعداد و ارقام یا موارد افشاء از صورتهای مالی به صورت عمدی به منظور فریب استفاده کنندگان صورتهای مالی است تحریف صورتهای مالی در قالب گزارشگری مالی متقلبانه شامل دستکاری اجزای تشکیل دهنده آنها از طریق روشهایی نظیر بیش نمایی داراییها فروش و سود یا کم نمایی بدهی ها، هزینه و زیان است(کامارودین و همکاران[2]، ۲۰۱۷) .تقلب در گزارشهای مالی هنگامی رخ میدهد که مدیریت با استفاده از روشهایی خلاف اصول پذیرفته شده ،حسابداری با هدف گمراهی گروهی از سهامداران با استفاده کنندگان سعی در دستکاری گزارشهای مالی داشته باشد تقلب ممکن است از طریق روشهایی مانند تغییر در رویه ها و پیش بینی های حسابداری و شناسایی نادرست درآمدها و هزینه ها رخ دهد که از طریق صورتهای مالی گمراه کننده زبان عمده ای به سرمایه گذاران اعتبار دهندگان و سهامداران وارد کند و باعث پیامدهای نامناسب بر بازار سرمایه و جامعه شود (کامارودین و همکاران، ۲۰۱۷)

ادبیات حسابداری نشان میدهد که شرکتهای با مسئولیت اجتماعی بیشتر، تمایل به شفافیت بیشتری در گزارشهای مالی دارند که موجب شفافیت مالی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و فعالیتهای گمراه کننده صورتهای مالی میشود . (فروغی وهمکاران،۱۴۰۱).مفهوم مسئولیت اجتماعی شرکت ها به پیدایش جنبشی اشاره دارد که عوامل اجتماعی و محیطی در بسیاری از تصمیمات و راهبردهای تجاری شرکتها دخیل است و هدف آن تلاش در جهت ارتقای عملکرد اجتماعی و زیست محیطی در کنار ابعاد اقتصادی است مفهوم مسئولیت اجتماعی را به این شکل بیان میکنند مسئولیت اجتماعی شرکتها به مجموعه تکالیف و تعهداتی گفته میشود که سازمان در راستای حفظ حمایت و یاری به اجتماع و محیطی که سازمان در آن فعالیت دارد انجام میدهد گزارش مسئولیت اجتماعی تاثیر منفی بر ناهنجاریهای مالی شرکتها دارد و این گونه شرکتها کمتر در معرض نوسانات قیمت سهام قرار میگیرند بنابر این هر چه سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها بالاتر باشد شفافیت مالی افزایش و کیفیت گزارشگری صورتهای مالی بهبود می یابد. شرکتهای با مسئولیت اجتماعی

بالاتر با احتمال کمتری در گیر سوء رفتارهای مالی هستند و با بهبود مسئولیت اجتماعی شرکتها رفتارهای متقلبانه کاهش می یابد (فروغی وهمکاران،۱۴۰۱).

ادبیات نشان میدهد که شرکتهایی که رهبران شرکتی زن بیشتری دارند عملکرد شرکتی بهتر و کیفیت حاکمیتی بالاتری دارند با این حال به طور دقیق مشخص نیست که بالاتر بودن تعداد اعضای زن حاضر در هیئت مدیره با چه کیفیتی بر کنترل و پیشگیری از تقلب در گزارشگری مالی موثرباشد(چو وهمکاران[۳]،۲۰۲۳).

با بررسی مطالعات موجود می توان دریافت که تعداد فزاینده ای از مطالعات نشان داده اند که زنان اخلاقی تر هستند و کمتر از مردان درگیر جرم و جنایت و دعاوی میگردند شرکتهایی بارهبران زن معمولاً در گزارشگری مالی محافظه کارتر هستند هنگامی که رهبران زن شرکت مسئول نظارت بر سیاستهای گزارشگری مالی هستند نسبت به دعاوی بالقوه و خطرات موجود حساس تر هستند علاوه بر این رهبران زن در هنگام تصمیم گیری مالی قابل اعتمادتر و سازگارتر با مقررات و قوانین هستند (چو وهمکاران،۲۰۲۳). در این پژوهش قصد داریم تاثیر مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب با توجه به نقش تعدیلگر تنوع جنسیتی هیات مدیره بررسی نماییم.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

با توجه به دستورالعملهای تسهیل ورود شرکتها به بازار بورس اوراق بهادار مفهوم تقلب در صورتهای مالی نیز یکی دیگر از مسائل با اهمیتی است که شرکتها و سهامداران میبایست آن را مورد توجه ویژه قرار دهند تا از ضرر و زیانهای آتی جلوگیری کنند. با توجه به ضرروت و اهمیت اجرای مسئولیت اجتماعی در کشور تاثیر مسئولیت اجتماعی فعالیتهای مالی متقلبانه در ایران مشخص نیست و پژوهشی به طور مستقیم به این موضوع نیر داخته است، بنابر این بررسی رابطه بین این دو متغیر یک سوال تجربی بوده که لازم است به آن پاسخ داده شود(بهشت آیین وهمکاران،۱۳۹۹).

میتوان انتظار داشت که نسبت بیشتر حضور زنان در هیئت مدیره عامل قابل توجهی برای کنترل تقلب در گزارشگری مالی باشد؛ اگرچه که بدون انجام مطالعه ای تجربی نمیتوان به طور دقیق در این زمینه اظهار نظر کرد خصوصاً آنکه بازار سرمایه ایران به طرز قابل توجهی حضور دولت در شرکتها را شاهد است. حضور دولت یا سهامداران دولتی در شرکتها با احتمال افزایش عدم تقارن اطلاعاتی و کاهش شفافیت شرکتی همراه است در نتیجه می توان متصور بود هرچقدر حضور دولت در سهامداران شرکتها کمرنگ تر باشد قدرت اثرگذاری حضور زنان در هیئت مدیره بر بروز تقلب کاهش افزایش یافت (چو وهمکاران،۲۰۲۳).اگر چه تحقیقات گذشته به بررسی اثرات مسئولیت اجتماعی با موضوعات مختلفی پرداخته اند اما همچنان شکاف هایی مشاهده می گردد. لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سوال اساسی است که آیا تنوع جنسیتی هیات مدیره بررابطه بین مسئولیت اجتماعی واحتمال وقوع تقلب تاثیر می گذارد یا خیر، لذا این ضرورت و اهمیت وجود دارد که این موضوعات برای شرکت های موجود در کشور ایران مورد بررسی و آزمون قرار بگیرند.

چو و همکاران (۲۰۲۳)درپژوهشی تحت عنوان مسئولیت اجتماعی شرکت و کلاهبرداری شرکتی در چین با اثر تعدیل کننده تنوع جنسیتی هیئت مدیره نشان دادند که مدیران اجرایی زن، رابطه منفی بین مسئولیت ضش اجتماعی و شدت تقلب شرکتی را تقویت می کنند این اثر تعدیل‌کننده بیشتر در شرکت‌های مستقر در این کشور تشدید می‌شود در شرکت هایی با برابری جنسیتی بالاتر، حضور زنان در دولت بالاتر وسرانه تولید ناخالص داخلی در مجموع بالاتر است.

وانگ[۴] (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی نقش تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر کشف تقلب در بازار بورس اوراق بهادار کشور چین طی بازه زمانی ۲۰۰۷تا ۲۰۱۸پرداختند. نتایج نشان داد که زنان نسبت به مردان در پست‌های رهبری شرکت‌ها، ریسک‌گریز هستند و به شیوه‌های اخلاقی متعهدتر هستند و در نتیجه گزارشگری مالی متقلبانه کمتری دارند.

وانگ و همکاران[۵] (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی تاثیر تنوع جنسیتی اعضای هیئت مدیره بر گزارشگری مالی متقلبانه با تاکید بر نقش ساختار مالکیت در شرکتهای پذیرفته شده در بورس شانگهای پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۳۵۰۰شرکت طی بازه زمانی ۲۰۰۷تا ۲۰۱۸استفاده کردند. نتایج نشان داد که زنان نسبت به مردان در پستهای رهبری شرکتها، ریسکگریز هستند و به شیوههای اخلاقی متعهدتر هستند و باعث کاهش تقلب در گزارشگری مالی میشوند. همچنین نتایج نشاندهنده ی این موضوع بود که وجود ساختار حاکمیت شرکتی قوی باعث تشدید رابطه منفی بین تنوع جنسیتی و گزارشگری مالی متقلبانه میشود.

بائو و همکاران[۶] (۲۰۱۹) به بررسی تشخیص تقلب حسابداری در شرکت های تجاری ایالات متحده پرداختند. محققین با استفاده از رگرسیون لجستیک که به طور مستقیم با استفاده از داده های حسابداری خام بر مبنای نسبت های مالی به عنوان پیش بینی کننده ها نشان دادند که مدل های پیش بینی تقلب موجود، اطلاعات کامل را از داده های صورت های مالی موجود در اختیار ندارند. علاوه بر این، نتایج حاکی از این از بود که می توان چنین اطلاعات مفید را با اتخاذ مدل های پیش بینی تقلب بهتر که بر اطلاعات حسابداری خام نسبت به نسبت های مالی به عنوان ورودی های مدل تکیه می کنند، امکان پذیر سازد.

آنوار و همکاران[۷](۲۰۱۸) به بررسی تاثیر تنوع هیئت مدیره و ساختار مالکیت بر احتمال تقلب صورت وضعیت مالی مرتبط پرداختند. نتایج نشان داد که تقلب صورتهای مالی به طور منفی و معناداری با تنوع نقش جنسیتی ارتباط دارد. علاوه بر این، بین ویژگیهای حاکمیتی (شامل اندازه هیئت مدیره، جلسه هیئت مدیره، مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی؛ نقش رئیس دوگانه) بر تقلب صورت وضعیت مالی تاثیرمنفی معناداری وجود دارد.

ون ونان و همکاران (۲۰۱۸) به بررسی رابطه محدودیت منابع، قابلیت نوآوری و تقلب مالی شرکتی در شرکت های کارآفرینی پرداختند. نتایج تجربی حاکی از این است که هر دو محدودیت منابع مالی و انسانی با احتمال تقلب مالی شرکت در شرکت های مورد بررسی در مورد کارآفرینی رابطه مثبتی دارند، اما این اثرات را می توان با قابلیت نوآوری کاهش داد.

مارتین و همکاران[۸] (۲۰۱۸) به بررسی اثر تعدیلی ویژگی‌های صنعت بر رابطه افشا مسئولیت اجتماعی شرکت و عملکرد مالی پرداختند. نمونه مورد بررسی شامل ۲۱ شرکت که در دو طبقه (۱۲ شرکت در رتبه بالا و ۹ شرکت در رتبه پایین صنایع) دسته بندی شدند، بازه زمانی شامل سالهای ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۵ و شرکت های بورس اوراق بهادار اندونزی مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج حاکی از این است که افشای مسئولیت اجتماعی تاثیر مثبت و معناداری بر رشد فروش ندارد. از سوی دیگر افشا مسئولیت اجتماعی شرکت تاثیر مثبت و معناداری بر بازده دارایی دارد. پس از طبقه بندی شرکت ها به دو طبقه به تفکیک صنایع بالا و پایین، نتایج حاکی از این بود که افشا مسئولیت اجتماعی شرکت بر شاخص های عملکرد(رشد فروش و بازده دارایی) تاثیر معناداری ندارد.

کیم و همکاران[۹] (۲۰۱۸) به بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر عملکرد مالی شرکت پرداختند. محققین با استفاده از داده های ۱۱۳ شرکت عمومی امریکایی در طی بازه زمانی ۲۰۰۰ الی ۲۰۰۵ به این نتیجه رسیدند که فعالیت های مسئولیت اجتماعی هنگامی که سطح فعالیتهای رقابتی شرکت افزایش می یابد، عملکرد شرکت را افزایش می دهد. در حالی که فعالیتهای غیرمسئولانه اجتماعی، هنگامی که فعالیتهای رقابتی در سطح پایینی است، عملکرد شرکت را بهبود می‌بخشد.

پارک و همکاران[۱۰] (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان افشا مسئولیت اجتماعی وریسک سیستماتیک شرکت های رستورانی با نقش تعدیلی تنوع جغرافیایی به این نتیجه رسیدند که تنوع جغرافیایی به عنوان نقش تعدیل کننده بر رابطه بین افشا مسئولیت اجتماعی و ریسک سیستماتیک تاثیر مثبت معنی داری دارد.

کاماردین و همکاران (۲۰۱۷) رابطه تنوع اعضای هیات مدیره و تقلب صورتهای مالی پرداختند. شاخص‌های مربوط به تنوع اعضای هیات مدیره شامل تنوع جنسیتی، قومی، تنوع نقش هیات مدیره می باشد. نمونه این مطالعه شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار مالزی است که در مجموع ۱۲۴ شرکت که شامل ۶۲ شرکت که دارای صورت‌های مالی حاوی تقلب و ۶۲ شرکت که دچار تقلب نشده اند می باشد. با استفاده از تجزیه و تحلیل رگرسیون لجستیک، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که تقلب صورت های مالی بیان با تنوع جنسیتی و تنوع نقش ها رابطه مثبت دارد. علاوه بر این، بین ویژگی های حاکمیت شرکتی (اندازه هیئت مدیره، جلسه هیئت مدیره و نقش دوگانه مدیرعامل) و تقلب در صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد.

الظالمی(۱۴۰۳) در پژوهشی به بررسی نقش تعدیل کنندگی ساختار مالکیت بر رابطه بین تنوع جنسیتی اعضای هیات مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه پرداخت . بدین منظور از اطلاعات ۱۲۰شرکت طی بازه زمانی ۱۳۹۴تا ۱۴۰۰استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که حضور عضو زن در هیأت مدیره تأثیر منفی و معناداری بر گزارشگری مالی متقلبانه شرکتها دارد. علاوه بر این نتایج نشان داد که مکانیزمهای ساختار مالکیت باعث تشدید رابطه منفی بین تنوع جنسیتی اعضای هیات مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه میشوند که موید تئوری نمایندگی و تئوری نظارت است. همچنین

مالکیت مدیریتی نیز باعث کاهش گزارشگری مالی متقلبانه شده است که نشان میدهد مالکیت مدیریتی به همسویی منافع مدیران و سهامداران و کاهش رفتارهای فرصتطلبانه کمک می‌کند.

مقدم (۱۴۰۳) در پژوهشی به بررسی نقش توانمندی مدیران بر رابطه بین مقایسه‌پذیری اقلام صورت‌های مالی و تنوع جنسیتی اعضای هیات مدیره بر تحریف‌های با اهمیت صورت‌های مالی در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۳تا ۱۴۰۲با استفاده از اطلاعات ۱۵۵شرکت منتخب پرداخته است. آزمون فرضیه‌ها از طریق رگرسیون لاجیت (لجستیک) و با رویکرد داده‌هایی تابلویی و به روش اثرات تصادفی تخمین زده شد. مقایسه‌پذیری اقلام صورت‌های مالی و حضور عضو زن در هیأت مدیره تأثیر منفی و معناداری بر تحریف‌های صورت‌های مالی شرکت‌ها دارد همچنین توانایی مدیریت شدت رابطه منفی بین مقایسه‌پذیری اقلام صورت‌های مالی و تنوع جنسیتی اعضای هیئت مدیره با تحریف‌های صورت‌های مالی (گزارشگری مالی متقلبانه) را تشدید میکند. این نتایج بیانگر این موضوع است که زنان در حل مشکلات گروهی و وظایف تصمیم‌گیری که مستلزم بحث و توجه باشد، نسبت به مردان بهتر عمل می‌کنند و از نظر اخلاقی نیز نسبت به مردان تمایل کمتری به انجام تحریفهای صورتهای مالی تمایل دارند که موید تئوری نمایندگی است.

اسکندری(۱۴۰۲) به بررسی تنوع جنسیتی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته است. نتایج آماری پشتوانه کافی جهت اثبات ارتباط بین تنوع جنسیتی و عملکرد مالی نداشت. نتایج بدست آمده متفاوت با نتایج پژوهش‌ها خارجی بود. به نظر می‌رسد توزیع فراوانی و تعداد اندک حضور بانوان در میان اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها از منظر آماری نمی‌تواند دلیلی بر اثبات فرضیات پژو هشگر باشد.

فروغی وهمکاران(۱۴۰۱)درپژوهشی تحت عنوان تاثیر مسئولیت اجتماعی شرکت ها برگزارشگری مالی متقلبانه نشان دادند که گزارش مسئولیت اجتماعی بر گزارشگری مالی متقلبانه تاثیر منفی دارد و با افزایش امتیاز مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها، احتمال گزارشگری مالی متقلبانه کاهش می یابد.

اخلاقی یزدی(۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی رابطه میان محدودیت مالی و تقلب در صورتهای مالی با تأکید براثرگذاری توانایی مدیران پرداخت. بدین منظور از اطلاعات ۱۳۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی سال های ۱۳۹۲تا ۱۳۹۹استفاده گردید. نتایج نشان داد بین محدودیت مالی و تقلب در صورتهای مالی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. همچنین تعامل بین توانایی مدیران و محدودیت مالی تأثیر معکوس و معناداری بر تقلب در صورتهای مالی دارد.

فغانی ماکرانی و همکاران(۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی رابطه بین تنوع هیئت مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۱۵۲ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی دوره زمانی سال های ۱۳۹۱تا ۱۳۹۶استفاده گردید. نتایج نشان داد که بین تنوع جنسیتی هیئت مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه رابطه

معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج حاکی از یک رابطه معکوس بین استقلال هیئت مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه بود.

خانی و همکاران(۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی نقش تعاملی عملکرد مالی بر رابطه بین ساختار هیئت مدیره بر گزارشگری مالی متقلبانه در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نمونه مورد بررسی در این پژوهش شامل ۱۲۹شرکت در دوره زمانی بین سال های ۱۳۹۰تا ۱۳۹۷بود. نتایج نشان داد که نسبت مدیران زن در هیئت مدیره تاثیر معناداری بر گزارشگری مالی متقلبانه شرکتها ندارد. نسبت مدیران مستقل و نسبت مدیران دارای تخصص مالی در هیئت مدیره تاثیر منفی و معناداری بر گزارشگری مالی متقلبانه شرکت ها دارد. همچنین عملکرد مالی تاثیر معناداری بر رابطه تنوع اعضای هیئت مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه ندارد.

بزرگ اصل وهمکاران(۱۴۰۰) به بررسی تاثیر خودشیفتگی مدیرعامل بر ریسک تقلب در گزارشگری مالی و نقش تعدیل‌گر حسابرسان و کمیته حسابرسی در رابطهٔ بین خودشیفتگی مدیرعامل و ریسک تقلب در گزارشگری مالی پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که رابطهٔ مثبت و معنادار بین خودشیفتگی مدیرعامل و ریسک تقلب در گزارشگری مالی وجود دارد؛ همچنین یافته‌ها حاکی از اثر تعدیل‌کننده تلاش حسابرسان، تخصص حسابرسان و رئیس کمیته حسابریس در رابطه بین خودشیفتگی مدیرعامل و ریسک تقلب در گزارشگری مالی است. همچنین ،خودشیفتگی، به عنوان یکی از ویژگی‌های شخصیتی مدیرعامل، می‌تواند باعث افزایش احتمال ریسک تقلب در گزارشگری مالی شود. استفاده از حسابرسان متخصص و پرتلاش و نیز کمیته حسابرسی متخصص در امور مالی و حسابداری، به عنوان بخشی از سازوکارهای حاکمیت شرکتی، می‌تواند مانعی برای گزارشگری مالی متقلبانه ناشی از خودشیفتگی مدیرعامل باشد.

اسکو و نوروزی (۱۴۰۰) به بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت پرداخته است. تحلیل‌های آماری پژوهش با استفاده از الگوهای رگرسیون چندمتغیره طبق داده‌های ترکیبی با اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم‌یافته انجام شده‌اند. همچنین، برای گردآوری اطلاعات از وب‌سایت سازمان بورس اوراق بهادار تهران استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان دادند بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت، رابطهٔ منفی معناداری وجود دارد. همچنین، سایر نتایج نشان دادند مسئولیت اجتماعی شرکت اثر منفی و تضعیف‌کننده بر رابطهٔ معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت دارد.

بهشت آیین وهمکاران(۱۳۹۹)درپژوهشی تحت عنوان بررسی تأثیر ابعاد مسئولیت پذیری اجتماعی بر احتمال بروز تقلب شهرداری شیراز نشان دادند که ابعاد مسئولیت اجتماعی بر احتمال بروز تقلب شهرداری شیراز تأثیر معناداری دارد؛ بنابراین پرداختن به این موضوع می‌تواند پیامدهای قابل توجهی را در تقویت نظام کنترل داخلی شرکت‌ها، افزایش پاسخگویی و مسئولیت اجتماعی حسابداران و ارتقای موقعیت حرفه حسابداری در جامعه در بر داشته باشد.

مام صالحی و اسکندرلی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان تنوع جنسیتی اعضای هیأت مدیره و ارتباط ارزشی گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی هم‌راستا با تئوری مشروعیت دارای ارتباط ارزشی است. تنوع جنسیتی نیز مطابق با تئوری نمایندگی ارزش شرکت را افزایش داده و همچنین منجر به افزایش ارتباط ارزشی گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها شده است.

چراغی (۱۳۹۶) به بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ پرداخت. نمونه آماری ۱۱۲ شرکت می‌باشد. به طور کلی روش آماری مورد استفاده در این پژوهش روش همبستگی و رگرسیون چندگانه است. نتایج نشان داد ویژگی‌های هیئت مدیره (اندازه هیئت مدیره، استقلال هیئت مدیره و تعداد جلسات هیئت مدیره) و ویژگی‌های کمیته حسابرسی (اندازه کمیته حسابرسی و تعداد جلسات کمیته حسابرسی) تأثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای اطلاعات دارند. نتایج مربوط به متغیرهای کنترلی نیز نشان داد اهرم مالی و ریسک سیستماتیک تأثیر معکوس و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند و اندازه شرکت و فرصت‌های رشد تأثیر مستقیم و معناداری بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی دارند.

نیک کاروهمکاران (۱۳۹۶)به بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر رفتار چسبندگی هزینه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پدیده چسبندگی هزینه وجود دارد. علاوه بر این، نتایج تحقیق نشان داد که نسبت تعداد کارکنان به کل دارایی‌ها، نسبت هزینه تحقیق، توسعه و تبلیغات به فروش و نسبت مالیات به فروش شرکت به عنوان شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت، تأثیر مثبت معناداری بر رفتار چسبندگی هزینه دارد. همچنین، نتایج موید آن است که نسبت دارایی‌های ثابت به کل دارایی‌ها و متغیر توانایی راهبری شرکتی به عنوان شاخص‌های مسئولیت اجتماعی شرکت تأثیر معناداری بر رفتار چسبندگی هزینه در شرکت‌های ایرانی ندارد.

۳. فرضیه‌های پژوهش

مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

تنوع جنسیت هیات مدیره براحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

تنوع جنسیت هیات مدیره بررابطه بین مسئولیت اجتماعی واحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

٤. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی می باشد زیرا، به توسعه دانش کاربردی در یک زمینه ی خاص می پردازد و می‌تواند مورد استفاده مدیران، تحلیل گران، سرمایه گذاران، قانون گذاران، حسابرسان و پژوهشگران قرار بگیرد. از لحاظ ماهیت، توصیفی-همبستگی می باشد؛ زیرا از یک طرف وضع موجود را بررسی می کند و از طرف دیگر، رابطه ی بین متغیرهای مختلف را با استفاده از تحلیل رگرسیون تعیین می کند. در این پژوهش، از مدل رگرسیون چند متغیره

برای بررسی ارتباط بین متغیرها استفاده شده است. جهت جمع آوری داده های پژوهش از نرم افزار Excel و جهت تحلیل داده ها از نرم افزار Eviews 8 استفاده شده است جامعه آماری شامل تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۲ می باشند و ۱۱۰شرکت به عنوان نمونه منتخب(به روش غربالگری) با ویژگی‌های زیر از جامعه آماری انتخاب گردید:

۱- اطلاعات مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای عملیاتی تحقیق، برای آنها در دسترس باشد.

۲- دست کم از سال ۱۳۹۸ در بورس پذیرفته شده و تا پایان دوره تحقیق در بورس فعال باشند.

۳- پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفند ماه باشد.

۴- جزء موسسه های مالی، سرمایه گذاری و بانک ها نباشد.

۵- در دوره مورد مطالعه تغییر سال مالی نداشته‌اند.

۵. تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته:

تقلب در گزارشگری مالی(Fraud) : تقلب در گزارشگری مالی یک متغیر مصنوعی است به نحوی که شرکت هایی که با در نظر گرفتن توضیحات زیر در گروه متقلب قرار می گیرند عدد یک (۱) و به شرکت های غیرمتقلب عدد صفر (۰) اختصاص می یابد.

به منظور اندازه گیری تقلب در گزاشگری مالی، به پیروی از پژوهش فرقاندوست حقیقی و بروازی (۱۳۸۸)، شرکت‌هایی که گزارش‌های حسابرسی آنها مردود، عدم اظهار نظر یا مشروط بوده‌اند دارای احتمال بیشتری در ارتکاب تقلب، نسبت به شرکت‌هایی می‌باشند که گزارش حسابرسی مقبول دارند. بنابراین ابتدا شرکت‌هایی که گزارش حسابرسی آنها مردود، عدم اظهارنظر یا مشروط بوده شناسایی و سپس از بین موارد شناسایی شده، شرکت‌هایی که در گزارش حسابرسی آنها یکی از مصادیق تقلب ذیل، علت نوع اظهار نظرشان ذکر گردیدند، به عنوان شرکت متقلب شناسایی می‌شوند.

۱. شناسایی نادرست درآمدها و اندازه‌گیری درآمدهای تحقق یافته.

۲. بیش‌نمایی در دارایی‌ها و موجودی‌های پایان دوره.

۳. شناسایی نادرست هزینه‌ها و عدم اندازه‌گیری هزینه‌های محقق شده.

۴. کم‌نمایی در بدهی‌ها و استفاده نادرست و متقلبانه از حساب‌های ذخیره.

۵. عدم تهیه صورت‌های مالی با فرض توقف فعالیت شرکت‌هایی که فرض تداوم فعالیت آنها به شکل اساسی زیر سوال رفته و در گزارش‌های حسابرسی بازتاب یافته (ماهر و همکاران[11]، ۲۰۰۷؛ فرقاندوست و براوری، ۱۳۸۸؛ وکیلی فرد و همکاران، ۱۳۸۸؛ حسینی، ۱۳۹۰).

۶. به‌کارگیری نادرست یا عدم رعایت رویه‌ها، برآوردها و استانداردهای پذیرفته شده حسابداری مرتبط با اندازه‌گیری، شناسایی، طبقه‌بندی، ارائه یا افشا اقلام با اهمیت صورت‌های مالی (کمیته تدوین استانداردهای حسابرسی، ۱۳۹۱).

متغیر مستقل:

مسئولیت اجتماعی شرکت(CSR): برای بررسی سطح مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها از تحقیق مدل مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در ایران (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۲) استفاده می شود. این شاخص ها در سه بعد اجتماعی ، زیست محیطی و اقتصادی مطرح شده اند که هر یک از این ابعاد دارای یک سری از مولفه ها می باشد. برای اندازه گیری درصد افشای مسئولیت اجتماعی، تحلیل محتوای سالانه فعالیت هیئت مدیره شرکت ها صورت می گیرد. به این صورت که، در صورت افشای هر یک از شاخص های مطرح شده، عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر داده می شود و سپس سطح افشای مسئولیت اجتماعی هر یک از شرکت ها با استفاده از روابط زیر محاسبه می شود. (حساس یگانه و برزگر، ۱۳۹۲)

$$\text{CSR}=\frac{\text{تعداد اقلام افشا شده}}{\text{تعداد کل اقلام قابل افشا}}$$

CSR. *سطح افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها*

متغیر تعدیل کننده:

تنوع جنسیتی هیات مدیره(*Womanboard*): معرف جنسیت هیئت مدیره شرکت i در سال t می‌باشد که برابر نسبت مدیران زن به کل مدیران هیئت مدیره می‌باشد(مصلی،۱۳۹۹).

متغیرهای کنترلی:

$SIZE_{i,t}$: لگاریتم ارزش دفتری دارایی‌های شرکت معرف اندازه شرکت است.

***B/Mi,t*:** ارزش دفتری به بازارحقوق صاحبان سهام

***Lev*:** اهرم مالی که از تقسیم کل بدهی به دارایی به دست می آید.

روش پژوهش این تحقیق از نظر ماهیت و محتوا از نوع همبستگی است، که با استفاده از داده‌های مستخرج از صورت‌های مالی شرکت ها به تحلیل رابطه همبستگی در آنها می‌پردازد. پژوهش ازحیث هدف کاربردی و از حیث روش توصیفی قلمداد میشود.

در این تحقیق به منظور آزمون فرضیه‌های تحقیق از مدل رگرسیونی زیر استفاده می شود:

$$\mathbf{Fraud_{i,t}} = \boldsymbol{\beta_0} + \boldsymbol{\beta_1}\mathbf{CSR_{i,t}} + \boldsymbol{\beta_2}\mathbf{Womanboard_{i,t}} + \boldsymbol{\beta_3 Womanboard_{i,t} * CSR_{i,t}} + \boldsymbol{\beta_4}\mathbf{Size_{i,t}} + \boldsymbol{\beta_5}\mathbf{Lev_{i,t}} + \boldsymbol{\beta_6}\mathbf{B/M_{i,t}}$$

٦. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

٦-١. آمار توصیفی

آمار توصیفی شامل مجموعه روش‌هایی است که برای جمع آوری ، خلاصه کردن، طبقه بندی و توصیف حقایق عددی به کار می رود. به منظور کسب شناخت بیشتر درباره نمونه آماری و متغیرهای مورد مطالعه، خلاصه وضعیت آمار توصیفی متغیرهای تحقیق محاسبه گردیده است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیر های تحقیق

نام متغیرها	نماد	تعداد مشاهدات	میانگین	میانه	حداکثر	حداقل	انحراف معیار
تقلب	$Fraud$	550	0.23	0.21	1	0	0.4
مسئولیت اجتماعی	CSR	550	0.36	0.37	0.73	0	0.11
تنوع جنسیتی هیات مدیره	$Womanboard$	550	0.08	0	1	0	0.27
اندازه شرکت	$Size$	550	14.75	14.40	20.81	11.23	1.42
اهرم مالی	Lev	550	0.67	0.63	0.97	0.04	0.24
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	550	0.420	0.345	1.991	0.140	0.507

جدول۱ مربوط به آمار توصیفی متغیرها می‌باشد. برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها، شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات و انحراف معیار ارائه شده است. تعداد کل مشاهدات سال- شرکت ۵۵۰ مورد می باشد. مقدار میانگین نشان دهنده معدل متغیر مورد نظر با توجه به تعداد نمونه می باشد و میانه نشان می‌دهد که ۵۰ درصد داده-ها پایین‌تر از این مقدار و ۵۰ درصد بالاتر از آن قرار دارند. مقدار انحراف معیار نشان دهنده متوسط نوسان از میانگین داده ها می‌باشد و چولگی چوله به راست و یا چوله به چپ رانشان می‌دهد. نتایج نشان می دهد که در شرکت های مورد بررسی، به طور متوسط تقریباً ۶۷٪ منابع مالی شرکت ها از طریق بدهی تأمین مالی شده است. میانه اهر مالی برابر با ۰,۶۳ که نشان دهنده‌ی این است که نیمی از داده ها بیشتر از این مقدار و نیمی از داده ها کمتر از این مقدار می باشد. بیشترین مقدار اهرم مالی برابر با ۰,۹۷ و کمترین مقدار اهرم مالی برابر با ۰,۰۴ می باشد. انحراف معیار ۰,۲۴ برای اهرم مالی نشان دهنده ی این است که داده های پرت کمی وجود دارد. بقیه متغیرها به همین منوال تفسیر می گردند.

٦-٢. بررسی مفروضات مدل رگرسیون خطی

مجموعه ای از فروض، تحت عنوان فروض کلاسیک وجود دارد که در مورد جمله باقیمانده (یا خطای مدل) مطرح می گردند. برای اینکه در مدل رگرسیون خطی، تخمین زن های ضرایب رگرسیون، بهترین تخمین زن های بدون تورش خطی باشند، لازم است تا مفروضات این مدل بررسی و آزمون شوند. لذا در ادامه، نحوه آزمون این مفروضات بیان شده و سپس نتایج حاصل از برآوردهای انجام شده تشریح می گردد.

٦-٢-١. صفر بودن میانگین جمله خطا (باقیمانده‌ها)

اولین فرض کلاسیک این است که مقدار میانگین خطاها صفر است. اگر یک جمله ثابت (عرض از مبدأ) در رگرسیون داشته باشیم هدف مذکور به‌راحتی حاصل می‌شود و این فرض هرگز نقض نخواهد شد. با توجه به آماره آزمون و احتمال مربوط به باقیمانده مدل پژوهش، فرضیه صفر مبنی بر صفر بودن میانگین خطاها پذیرفته می‌شود. به‌عبارت‌دیگرفرض صفر بودن میانگین جمله خطا در مدل مورداستفاده در پژوهش برقرار است.

٦-٢-٢. بررسی ناهمسانی واریانس

فرض دوم از مفروضات رگرسیون به عنوان فرض همسانی واریانس شناخته می‌شود. در صورتی که خطاهای واریانس ناهمسانی نداشته باشند، گفته می‌شود که ناهمسانی واریانس وجود دارد. به منظور بررسی ناهمسانی واریانس از آزمون آرچ استفاده می‌شود. فرضیه صفر این آزمون، همسانی واریانس است. نتایج آزمون آرچ در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۲: نتایج آزمون (آرچ) برای فرضیه های تحقیق

شرح	آماره آزمون t	احتمال آماره آزمون
F-statistic	4.780337	0.0291
*Obs*R-squared*	4.760785	0.0291

با توجه به جدول۲، آماره آزمون در سطح ۵ درصد معنادار است، بنابراین فرض همسانی واریانس رد شده و ناهمسانی واریانس جملات اخلال تائید می‌شود. لذا از حداقل مربعات تعمیم‌یافته به جای حداقل مربعات معمولی استفاده خواهد شد.

٦-٢-٣. عدم وجود خود همبستگی جزء خطا (باقیمانده ها)

این فرض مدل کلاسیک رگرسیون خطی بیان می دارد که بین جملات باقیمانده رگرسیون، همبستگی وجود نداشته باشد. برای بررسی استقلال باقیمانده ها از آزمون خود همبستگی سریالی بروش-گادفری[۱۲] استفاده شده است. در این آزمون فرضیه صفر بیانگر عدم وجود خودهمبستگی می باشد و فرضیه مقابل بیانگر وجود خودهمبستگی سریالی بین خطاها می باشد. نتایج حاصل از این آزمون که در جدول۳ نشان داده شده است بیانگر این می باشد که با توجه به اینکه در سطح اطمینان ۹۵٪ مقدار احتمال آماره F، در مدل پژوهش بیشتر از ۵٪ می باشد، بنابراین در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه صفر در مدل پژوهش رد نمی شود، به عبارت دیگر، فرض عدم وجود خود همبستگی جزء خطا در مدل مورد استفاده در پژوهش رد نمی شود. می توان نتیجه گرفت بین جملات باقی مانده خودهمبستگی وجود ندارد.

جدول۳: نتایج حاصل از آزمون عدم وجود خود همبستگی جزء خطا

شرح	آماره F	احتمال	نتیجه
مدل	5.967944	0.0853	عدم وجود خود همبستگی خطاها

٦-٢-٤. آزمون عدم وجود هم خطی بین متغیرهای توضیحی

هم خطی به معنای وجود رابطه شدید بین متغیرهای مستقل و کنترلی موجود در مدل می باشد. در صورت وجود هم خطی، ضرایب برآوردی الگو دارای خطای معیار بالایی خواهد بود و در نتیجه این مسأله باعث می شود که تعداد متغیرهای معنی دار در معادله کاهش یابد. در این معادله برای بررسی عدم وجود هم خطی از معیار عامل تورم واریانس[۱۳] (*VIF*) استفاده شد. وقتی که شاخص تورم واریانس کمتر از ۱۰ باشد، نشان دهنده عدم وجود هم خطی می باشد. با توجه به جدول۴ نتایج حاصل از این آزمون نشان می دهد. که میزان تورم واریانس متغیرهای مستقل و کنترلی مدل پژوهش در حد مجاز خود قرار داشته و لذا از این بابت مشکلی وجود ندارد.

جدول ٤: نتایج حاصل از آزمون عدم وجود هم خطی بین متغیر توضیحی مدل پژوهش

متغیرها	نماد	واریانس ضریب	عامل تورم واریانس
مسئولیت اجتماعی	CSR	4.66E-06	1.012958
تنوع جنسیتی هیات مدیره	$Womanboard$	0.104614	1.011991
تنوع جنسیتی*مسئولیت اجتماعی	$Womanboard*$ CSR	0.000520	1.052341
اندازه شرکت	$Size$	0.316993	1.015808
اهرم مالی	Lev	0.000126	1.012609
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	0.000983	1.015943

٦-٣. بررسی مانایی متغیرهای پژوهش

لازم است که قبل از تخمین مدل، مانایی متغیرهای آن مورد بررسی قرار بگیرد. یک متغیر، وقتی ماناست که میانگین، واریانس و کواریانس آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدأ زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس تغییری نکند، در آن صورت متغیرماناست و در غیر این صورت متغیر، نامانا خواهد بود.

فرضیه¬های مربوط به مانایی متغیرها به صورت زیر می باشد:

H_0: متغیر نامانا است

H_1: متغیر ماناست

مانایی متغیرها در سه حالت "در سطح"، "روی تفاضل اول" و" روی تفاضل دوم" می تواند بررسی شود . متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها " در سطح" کمتر از ۵٪ می باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده وآن متغیر در سطح ماناست درصورتیکه بیشتر از ۵٪ باشد، نامانا است.

نتایج آزمون مانایی در جدول۵ درج گردیده است. همانگونه که در جدول ۵ ملاحظه می شود همه متغیرها مانا هستند و نیازی به آزمون هم جمعی[۱۴] وجود ندارد. بنابراین مشکل رگرسیون کاذب در ضرایب برآوردی وجود نخواهد داشت در رگرسیون کاذب معنی‌دار ضرایب به صورت کاذب است.

جدول۵ : نتایج آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

متغیرها	نماد	آزمون لوین، لین و چو		نتایج
		آماره	احتمال	
تقلب	$Fraud$	-10.0513	0.0000	مانا
مسئولیت اجتماعی	CSR	-3.5618	0.0002	مانا
تنوع جنسیتی هیات مدیره	$Womanboard$	-18.3016	0.0000	مانا
اندازه شرکت	$Size$	-11.3539	0.0000	مانا
اهرم مالی	Lev	-2.7679	0.0028	مانا
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	-205.459	0.0000	مانا

٦-٤. آمار استنباطی

در این بخش، مدل تحقیق به منظور بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

٦-٤-١. نتایج حاصل از رگرسیون

فرضیه اول: مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

فرضیه دوم: تنوع جنسیت هیات مدیره براحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

فرضیه سوم: تنوع جنسیت هیات مدیره بررابطه بین مسئولیت اجتماعی واحتمال وقوع تقلب تاثیر دارد.

به منظور آزمون این فرضیه از نتایج تخمین مدل ارائه شده در جدول ۶ بهره گرفته شده است. مقدار آماره نسبت راستنمایی (LR) در سطح اطمینان ۹۵٪ بیانگر معناداری کلی مدل پژوهش است. نتایج مربوط به ضریب تعیین مک فادن نشان می دهد، که تقریباً ۳۲٫۸٪ تغییرات متغیر وابسته(متغیر محافظه کاری) به وسیله متغیرهای مستقل و کنترلی مدل، توضیح داده می شوند. نتایج حاصل از متغیرهای کنترلی نشان می دهد که با توجه به آماره Z در سطح اطمینان ۹۵٪، اندازه شرکت وارزش دفتری به بازار حقوق صاحبان سهام با متغیر تقلب رابطه مستقیم و معناداری دارند.بین متغیر اهرم مالی با متغیر تقلب رابطه معناداری یافت نشد.

جدول٦: نتایج حاصل از تخمین مدل پژوهش

$$Fraud_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CSR_{i,t} + \beta_2 Womanboard_{i,t} + \beta_3 Womanboard_{i,t} * CSR_{i,t} + \beta_4 Size_{i,t} + \beta_5 Lev_{i,t} + \beta_6 B/M_{i,t}$$

متغیر وابسته: تقلب

روش تخمین: رگرسیون لوجیت

تعداد مشاهدات: ۵۵۰

متغیر	نماد	ضریب	خطای استاندارد	آماره z	سطح معناداری
عرض از مبدا(مقدار ثابت)	C	-8.95757	1.958540	-4.57359	0.0000
مسئولیت اجتماعی	CSR	-0. 85700	0.681902	-1.256782	0.0097
تنوع جنسیتی هیات مدیره	$Womanboard$	-0.12003	0.033067	-3.63011	0.0003
تنوع جنسیتی هیات مدیره*مسئولیت اجتماعی	$Womanboard * csr$	0.189970	0.296947	0.639744	0.5226
اندازه شرکت	$Size$	0.761743	0.229868	3.313823	0.0009
اهرم مالی	Lev	-0.730186	0.771585	-0.946346	0.3447
ارزش دفتری به ارزش بازار	BM	0.987716	1.532972	0.644314	0.0198
ضریب تعیین مک فادن		0.328			
آماره LR		139.9823			
سطح معناداری (آماره LR)		0.0000			

۷. یافته‌های پژوهش

۷-۱. نتایج فرضیه اول

نتایج جدول۶ نشان می دهد که ضریب متغیر مسئولیت اجتماعی ، ۰.۸۵۷۰۰- بوده که نشان دهنده تأثیر منفی مسئولیت اجتماعی بر متغیر تقلب در صورتهای مالی می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪، با توجه به آماره Z ضریب متغیر مسئولیت اجتماعی ، در مدل معنادار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه اول را تأیید کرد. این امر به این معنی است بین مسئولیت اجتماعی و متغیر تقلب رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد. به عبارتی می توان اینگونه تفسیر کرد با افزایش ۱ درصد در مسئولیت اجتماعی ، متغیر تقلب به میزان۰٫۸۵ درصد کاهش خواهد یافت.

۷-۲. نتایج فرضیه دوم

نتایج جدول۶ نشان می دهد که ضریب متغیر تنوع جنسیت هیات مدیره ، ۰.۱۲۰۰۳- بوده که نشان دهنده تأثیر منفی تنوع جنسیت هیات مدیره بر متغیر تقلب در صورتهای مالی می باشد که در سطح اطمینان ۹۵٪، با توجه به آماره Z ضریب متغیر تنوع جنسیت هیات مدیره ، در مدل معنادار می باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه دوم را تأیید کرد. این امر به این معنی است بین تنوع جنسیت هیات مدیره و متغیر تقلب رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد. به عبارتی می توان اینگونه تفسیر کرد با افزایش ۱ درصد در تنوع جنسیت هیات مدیره ، متغیر تقلب به میزان۱۲ درصد کاهش خواهد یافت.

۷-۳. نتایج فرضیه سوم

نتایج جدول۶ نشان می دهد ضریب تنوع جنسیتی هیات مدیره*مسئولیت اجتماعی برابر با ۰,۱۸۹۹۷۰ بوده که نشان دهنده تأثیرمستقیم تنوع جنسیتی هیات مدیره*مسئولیت اجتماعی بر متغیر تقلب در صورتهای مالی می‌باشد، که در سطح اطمینان ۹۵٪، با توجه به آمارهZ و سطح معناداری متغیر تنوع جنسیت هیات مدیره*مسئولیت اجتماعی برابر۰,۵۲۲۶ بوده و با توجه به اینکه بزرگتر از سطح خطای ۰,۰۵ می باشد در مدل معنادار نمی باشد، با توجه به موارد فوق می توان در سطح اطمینان ۹۵٪ فرضیه سوم را رد کرد.

۸. بحث و نتیجه‌گیری

در این تحقیق به بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب با توجه به نقش تعدیلگر تنوع جنسیتی هیات مدیره شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شد . در سالهای گذشته تقلبهای مالی کشف شده در صورتهای مالی شرکتها بازارهای مالی را در سراسر جهان دستخوش نوسانات شدید نموده است. نتیجه دستکاریها و تقلبهای مالی در گزارشها ایجاد فضای بی اعتمادی از سوی سرمایه گذاران را در پی داشته است. بنابراین با توجه به میزان اهمیت تقلب در بازار سرمایه و با توجه به اینکه کشف و افشای تقلبهای مالی موضوعی پیچیده است و در کشور ما ایران بر خلاف کشورهای پیشرفته هیچ سازمانی به طور مستقیم جهت کشف تقلب مالی وجود ندارد و با توجه به آثار مخرب تقلب بر بازار سرمایه و اعتماد سرمایه گذاران و تخریب ارزش شرکتها بررسی عوامل تاثیر گذار بر تقلب جایگاه ویژه ای پیدا کرده است. بر همین اساس در این پژوهش تلاش شده به یکی از عوامل تاثیرگذار بر تقلب پرداخته شود. طبق مبانی نظری پژوهش افزایش در امتیاز مسئولیت اجتماعی شرکتها میبایست منجر به کاهش فعالیتهای مالی متقلبانه شود زیرا شرکتهای با مسئولیت اجتماعی بیشتر تمایل بیشتری به شفافیت در گزارشهای مالی دارند و این شفافیت موجب کاهش تقلب در صورتهای مالی می شود. گزارشات مالی از مهمترین ابزارهای در اختیار سهامداران و به طور کل ذینفعان فعالیتهای یک شرکت برای درک کیفیت عملکرد شرکت است. در واقع مدیران بنگاهها با ارائه گزارشات مالی اطلاعات مورد نیاز سهامداران و سرمایه گذاران و اعتبار دهندگان را در اختیار آنها قرار می دهند تا آنها با درکک بهتری نسبت به عملکرد مدیران نسبت به تصمیمات سرمایه گذاری خود اقدام نمایند با این وجود چنانچه مدیران بیش از

منافع شرکت و سهامداران به منافع شخصی خود بیندیشند این احتمال وجود دارد که با ترجیح منافع خود شرکت را با ریسک های عملیاتی مواجه سازند. در چنین وضعیتی گزارشات مالی احتمالا دستخوش تغییراتی در راستای پنهان کردن عملکرد مدیران خواهد شد. بدین ترتیب احتمال بروز تقلب در زمینه گزارگری مالی بالا خواهد بود بی تردید وقوع تقلب در گزارشگری مالی در بنگاه ها چیزی نیست که هرگز مطلوب سرمایه گذاران و سهامداران باشد از این رو همه افراد و سازمانهای دخیل در تلاش هستند که شرکت کمتر دچار چنین وضعیتی شود. ادبیات نشان میدهد که شرکتهایی که رهبران شرکتی زن بیشتری دارند عملکرد شرکتی بهتر و کیفیت حاکمیتی بالاتری دارند با این حال به طور دقیق مشخص نیست که بالاتر بودن تعداد اعضای زن حاضر در هیئت مدیره با چه کیفیتی بر کنترل و پیشگیری از تقلب در گزارشگری مالی موثر باشد. با بررسی مطالعات موجود میتوان دریافت که تعداد فزاینده ای از مطالعات نشان داده اند که زنان اخلاقی تر هستند و کمتر از مردان درگیر جرم و جنایت و دعاوی میگردند شرکتهایی بارهبران زن معمولاً در گزارشگری مالی محافظه کارتر هستند هنگامی که رهبران زن شرکت مسئول نظارت بر سیاستهای گزارشگری مالی هستند نسبت به دعاوی بالقوه و خطرات موجود حساس تر هستند علاوه بر این رهبران زن در هنگام تصمیم گیری مالی قابل اعتمادتر و سازگارتر با مقررات و قوانین هستند . با توجه به این موضوعات انتظار می رود مسئولیت اجتماعی براحتمال وقوع تقلب با توجه به نقش تعدیلگر تنوع جنسیتی هیات مدیره تاثیر گذار باشد.با توجه به نتایج این تحقیق، این موضوع تایید گردیده است . اما نقش تعدیلگر تنوع جنسیت هیات مدیره مورد تایید قرار نگرفت .نتایج تحقیق حاضر هماهنگ با تحقیق شانرچو وهمکاران(۲۰۲۳) ون ونان و همکاران (۲۰۱۸) بائو و همکاران (۲۰۱۸) مارتین و همکاران (۲۰۱۸) اسکندری(۱۴۰۲) فروغی وهمکاران(۱۴۰۱) بزرگ اصل وهمکاران(۱۴۰۰) نوروزی،محمد(۱۴۰۰) بهشت آیین وهمکاران(۱۳۹۹) می باشد.

منابع و مآخذ

۱- اسکندری، علیرضا، نوبخت، رعنا. (۱۴۰۲). بررسی تنوع جنسیتی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت. دوره ۶ ، شماره ۷۹، صص ۲۵۵- ۲۶۳.

۲- الظالمی، علی حسین. (۱۴۰۳). بررسی نقش تعدیل‌کنندگی ساختار مالکیت بر رابطه بین تنوع جنسیتی اعضای هیات مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، دانشکده مدیریت و حسابداری.

۳- اخلاقی یزدی، اسماعیل. (۱۴۰۱). بررسی رابطه میان محدودیت مالی و تقلب در صورتهای مالی با تأکید براثرگذاری توانایی مدیران. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه پیام نور استان فارس، مرکز پیام نور اوز.

۴- اسکو، وحید، نوروزی، محمد. (۱۴۰۰). بررسی تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر رابطه بین معاملات اشخاص وابسته و عملکرد شرکت. نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی. دوره ۱۳ ، شماره ۲، صص ۱۹- ۳۲.

۵- بزرگ اصل، موسی، بهشور، اسحاق، احمدی پاک، فرشته. (۱۴۰۰). خودشیفتگی مدیرعامل و ریسک تقلب در گزارشگری مالی با تأکید بر نقش حسابرسان و کمیته حسابرسی. مجله دانش حسابداری. سال ۱۲ ، شماره ۴۵، صص ۱۳۹- ۱۵۵.

۶- بهشت آیین، مهدی، عطایی، احمد، اسمعیلی، حلیمه. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر احتمال بروز تقلب شهرداری شیراز. رویکردهای پژوهشی نوین در حسابداری و مدیریت. دوره ۴، شماره ۱۵، صص ۱۶۳- ۱۷۶.

۷- چراغی، روح اله. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر ویژگی‌های هیئت مدیره و کمیته حسابرسی بر سطح افشای مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده ادبیات و علوم انسانی،دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

۸- حساس یگانه، یحیی، برزگر، قدرت الله. (۱۳۹۲). ارائه‌ی مؤلفه‌ها و شاخص‌های بُعد اجتماعی مسؤولیت شرکت‌ها و وضعیت موجود آن در ایران. فصلنامه مطالعات توسعه‌ی اجتماعی- فرهنگی، دوره ۲، شماره ۱، صص ۲۰۹-۲۳۴.

۹- خانی، حسین، گیلانی نیا صومعه سرایی، بهنام، فدایی کلورزی، اسماعیل. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر تنوع اعضای هیئت مدیره بر گزارشگری مالی متقلبانه به واسطه نقش عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. رویکردهای پژوهشی نوین در حسابداری و مدیریت، دوره ۵، شماره ۶۱، صص ۶۳-۸۳.

۱۰- فروغی، داریوش، حمیدیان، نرگس، بهرامی، فاطمه. (۱۴۰۱). تاثیر مسئولیت اجتماعی شرکت ها برگزارشگری مالی متقلبانه. دانش حسابداری مالی. دوره ۹، شماره ۱، صص ۱-۲۷.

۱۱- فغانی ماکرانی، خسرو، فاضلی، نقی، مظهری، سمانه. (۱۴۰۰). ارتباط بین تنوع هیئت مدیره و گزارشگری مالی متقلبانه

در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، سومین همایش ملی مطالعات جدید در کارآفرینی و مدیریت کسب و کار.

۱۲- فرقان دوست حقیقی، کامبیز، بروازی، فرید. (۱۳۸۸). بررسی کاربرد روشهای تحلیلی در ارزیابی ریسک تحریف. فصلنامه دانش و پژوهش حسابداری. سال ۵ ، شماره ۱۶، صص ۱۸- ۲۳.

۱۳- مام صالحی، پرویز، اسکندرلی، طاهر. (۱۳۹۸). تنوع جنسیتی اعضای هیأت مدیره و ارتباط ارزشی گزارشگری مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌ها. فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری. سال ۸ ، شماره ۳۲، صص ۳۵۱-۳۷۲.

۱۴- مقدم، حمزه. (۱۴۰۳). نقش توانمندی مدیران بر رابطه بین مقایسه پذیری اقلام صورت های مالی و تنوع جنسیتی اعضای هیات مدیره بر تحریفهای بااهمیت صورتهای مالی در بورس اوراق بهادار تهران. فصلنامه چشم انداز حسابداری و مدیریت. دوره ۷ ، شماره ۹۶، صص ۱۷۱-۱۹۲.

۱۵- نیک کار، جواد، حمیدی، الهام، جلیلی، اکرم. (۱۳۹۶). تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر رفتار چسبندگی هزینه. فصلنامه پژوهش‌های تجربی حسابداری. دوره ۷، شماره ۱، صص ۱-۲۸.

۱۶- وکیلی فرد، حمیدرضا، جبارزاده کنگرلویی، سعید، پوررضا سلطان احمدی، اکبر. (۱۳۸۸). بررسی ویژگیهای تقلب در صورتهای مالی. ماهنامه حسابدار، سال ۲۴، شماره ۲۱۰، صص ۳۶-۴۱.

17. Anuar ,Khairu,l, Wan ,A Wan, I, Airul .(2018). Board Members Diversity and Financial Statements Fraud: Malaysian Evidence, State-of-the-Art Theories and Empirical Evidence, pp. 165–183.

18. Bao, Yang and Ke, Bin and Li, Bin and Yu, Y. Julia and Zhang, Jie. (2019). Detecting Accounting Frauds in Publicly Traded U.S. Firms: New Perspective and New MethodAvailable at SSRN: https://ssrn.com/abstract=2670703 or http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2670703. pp. 1-49.

19. Chu, S., Oldford, E., & Wang, J. (2023) Corporate social responsibility and corporate fraud in China: The perspective of moderating effect of board gender diversity. International Review of Economics & Finance. Vol 88, i c, PP. 1582-1601.

20. Kim, Kwang-Ho., Kim, MinChung., and Qian, Cuili. (2018). Effects of Corporate Social Responsibility on Corporate Financial Performance: A Competitive-Action Perspective. Journal of Management. Volume 44, Issue 3.

21. Kamarudin,K ,Wan Adibah WanIsmail,Airul Aezza Kamaruzzaman (2017).Board Members Diversity and Financial Statements Fraud: Malaysian Evidence. State-of-the-Art Theories and Empirical Evidence. pp 165-183.

22. Martin,R. Yadiati, W. Pratama ,A(2018). Corporate Social Responsibility Disclosure and Company Financial Performance: Do High and Low Profile Industry Moderate the Result? https://doi.org/10.28992/ijsam.v2i1.42

23. Maher, W Michael. Stickney, P Clyde. Weil, L Roman. (2007). Managerial accounting: an introduction to concepts, methods, and uses, 10th ed. Mason, OH.

24. Park, S., Song, S., & Lee, S. (2017). Corporate social responsibility and systematic risk of restaurant firms: The moderating role of geographical diversification. Tourism Management, Volume 59, PP.610-620.

25. Wang, Y.(2023)., Gender Diversity and Financial Statement Fraud .Journal of Accounting
and Public Policy, Vol. 41, No. 2, PP.1–43.

26.Wang ,Y,Mei,Yu,Simon,Gao.(2022),Gender diversity and financial statement fraud ,Journal
of Accounting and Public Policy Volume 41, Issue 2, PP.1–18.

27. Wenwen An, Yuehua Xu, Jianqi Zhang, (2018) "Resource constraints, innovation capability and corporate financial fraud in entrepreneurial firms", Chinese Management Studies, Vol. 12 No 1, pp.2-18.

یادداشت ها

[1] Wenwen An et al
[۲] Kamarudin et al
[۳] Chu et al
[٤] Wang
[٥] Wang et al
[٦] Bao et al
[۷] Anuar et al
[۸] Martin et al
[۹] Kim et al
[۱۰] Park et al
[۱۱] Maher et al
[۱۲] Breusch-Godfrey
[۱۳] Variance Inflation Factor (VIF)
[۱٤] Cointegration test